Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 30ής Απριλίου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 93/13/ΕΟΚ — Δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη — Άρθρο 1, παράγραφος 2 — Συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές — Σύμβαση ενυπόθηκου δανείου — Διαδικασία εκτελέσεως υποθήκης — Εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις — Συμβατική ισορροπία»

Στην υπόθεση C-280/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca nº 4 (Ισπανία) με απόφαση της 23ης Απριλίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Μαΐου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Barclays Bank SA

κατά

Sara Sánchez García,

Alejandro Chacón Barrera,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Borg Barthet, πρόεδρο τμήματος, E. Levits, και S. Rodin (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Barclays Bank SA, εκπροσωπούμενη από τους J. Rodríguez Cárcamo και B. García Gómez, abogados,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την S. Centeno Huerta,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. van Beek, É. Gippini Fournier και L. Banciella,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Barclays Bank SA (στο εξής: Barclays) και της S. Sánchez García και του A. Chacón Barrera (στο εξής: οφειλέτες) ως προς την ανάκτηση των μη καταβληθεισών οφειλών που απορρέουν από τη σύμβαση ενυπόθηκου δανείου, συναφθείσα μεταξύ των εν λόγω διαδίκων της κύριας δίκης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13 έχει ως εξής:

«[...] οι αποκτώντες αγαθά ή υπηρεσίες πρέπει να προστατεύονται από τις καταχρήσεις ισχύος εκ μέρους του πωλητή ή του παρέχοντος υπηρεσίες [...]».

4 Η δέκατη τρίτη και η δέκατη τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής αναφέρουν σχετικά με τις εθνικές νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις:

«ότι οι νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών που καθορίζουν, άμεσα ή έμμεσα, τους όρους των συμβάσεων με τους καταναλωτές θεωρείται ότι δεν περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες· ότι, κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται να υπάγονται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας οι ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και αρχές ή διατάξεις διεθνών συμβάσεων, στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα· ότι, γι' αυτό τον λόγο, η έκφραση "νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου" που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, καλύπτει τους κανόνες οι οποίοι εφαρμόζονται κατά νόμο μεταξύ των συμβαλλομένων, εάν δεν έχει συμφωνηθεί άλλως·

ότι τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε να μην περιλαμβάνονται στη νομοθεσία τους καταχρηστικές ρήτρες, κυρίως εν όψει του γεγονότος ότι η παρούσα οδηγία ισχύει και για τις επαγγελματικές δραστηριότητες δημοσίου δικαίου».

5 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«1. Η παρούσα οδηγία έχει αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή.

2. Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου [...] δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

6 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Ρήτρα σύμβασης που δεν απετέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.

2. Θεωρείται πάντοτε ότι η ρήτρα δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, όταν έχει συνταχθεί εκ των προτέρων και όταν ο καταναλωτής, εκ των πραγμάτων, δεν μπόρεσε να επηρεάσει το περιεχόμενό της, ιδίως στα πλαίσια μιας σύμβασης προσχωρήσεως.

[…]

3. Το παράρτημα περιέχει ενδεικτικό και μη εξαντλητικό κατάλογο ρητρών που είναι δυνατόν να κηρυχθούν καταχρηστικές.»

7 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 7, ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας συμβατικής ρήτρας κρίνεται, αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και όλες οι κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη, καθώς και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται.»

8 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

9 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

10 Το σημείο 1 του παραρτήματος της ίδιας οδηγίας απαριθμεί τις ρήτρες για τις οποίες γίνεται λόγος στο άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής. Το παράρτημα αυτό έχει ως εξής:

«1. Ρήτρες που έχουν [ως] σκοπό ή αποτέλεσμα:

[...]

ε) να επιβάλλουν στον καταναλωτή που δεν εκτελεί τις υποχρεώσεις του, δυσανάλογα υψηλή αποζημίωση·

[...]».

Το ισπανικό δίκαιο

11 Το άρθρο 1911 του αστικού κώδικα (Código Civil) ορίζει:

«Προς εκπλήρωση των υποχρεώσεών του, ο οφειλέτης ευθύνεται με όλη την περιουσία του, παρούσα ή μελλοντική.»

12 Το άρθρο 105 του νόμου περί υποθηκών (Ley Hipotecaria), ο οποίος κωδικοποιήθηκε με το διάταγμα της 8ης Φεβρουαρίου 1946 (*BOE* αριθ. 58, της 27ης Φεβρουαρίου 1946, σ. 1518), όπως τροποποιήθηκε τελευταίως με τον νόμο 1/2013, ορίζει:

«Η υποθήκη μπορεί να συστήνεται ως εγγύηση για κάθε είδους οφειλή και δεν θίγει την απεριόριστη προσωπική ευθύνη του οφειλέτη, η οποία θεσπίζεται στο άρθρο 1911 του αστικού κώδικα.»

13 Πάντως, το άρθρο 140 του εν λόγω νόμου επιτρέπει τη σύναψη συμβάσεων με αντίθετο περιεχόμενο, οι οποίες περιορίζουν την ευθύνη του οφειλέτη. Το άρθρο αυτό προβλέπει:

«Υπό την επιφύλαξη του άρθρου 105, μπορεί νομίμως να συμφωνείται στην εκούσια πράξη συστάσεως της υποθήκης ότι η ασφαλιζόμενη απαίτηση αφορά μόνον τα ενυπόθηκα αγαθά.

Στην περίπτωση αυτή, η ευθύνη του οφειλέτη και η αγωγή που μπορεί να ασκήσει ο δανειστής περιορίζονται, δυνάμει του ενυπόθηκου δανείου, στο ποσό που αντιπροσωπεύουν τα ενυπόθηκα αγαθά, και δεν εκτείνονται στα λοιπά αγαθά της περιουσίας του οφειλέτη.»

14 Υπό τον τίτλο «Ολοκλήρωση της αναγκαστικής εκτελέσεως», το άρθρο 570 του κώδικα πολιτικής δικονομίας (Ley de enjuiciamiento civil, στο εξής: LEC) έχει ως εξής:

«Η αναγκαστική εκτέλεση ολοκληρώνεται μόνον με την πλήρη ικανοποίηση του επισπεύδοντος δανειστή, η οποία διαπιστώνεται με πράξη δικαστικού επιμελητή, κατά της οποίας μπορεί να ασκηθεί ευθεία προσφυγή με αίτημα την αναθεώρησή της.»

15 Κατά το άρθρο 579 του LEC, με τίτλο «Η εκτέλεση με αντικείμενο χρηματικό ποσό σε περιπτώσεις ειδικώς βαρυνομένων με υποθήκη ή ενέχυρο αγαθών»:

«Αν, μετά τον πλειστηριασμό των βαρυνομένων με υποθήκη ή ενέχυρο αγαθών, το προϊόν του πλειστηριασμού δεν αρκεί προς κάλυψη της οφειλής, ο επισπεύδων μπορεί να ζητήσει τη συνέχιση της εκτελέσεως για το εναπομένον ποσό κατά των οικείων προσώπων και η διαδικασία εκτελέσεως θα διεξαχθεί σύμφωνα με τους συνήθεις κανόνες που εφαρμόζονται σε κάθε αναγκαστική εκτέλεση.»

16 Υπό τον τίτλο «Πλειστηριασμός χωρίς προσφέροντες», το άρθρο 671 του LEC, ως έχει μετά την έκδοση του νόμου 13/2009, της 3ης Νοεμβρίου 2009, περί μεταρρυθμίσεως του δικονομικού δικαίου για τη θέση σε λειτουργία νέας γραμματείας (*BOE* αριθ. 266, της 4ης Νοεμβρίου 2009, σ. 92103), προβλέπει τα εξής:

«Αν στον πλειστηριασμό δεν υπάρχει ουδείς προσφέρων, ο δανειστής μπορεί να ζητήσει την κατακύρωση των αγαθών για ποσό ισοδύναμο ή ανώτερο του 50 % της εκτιμηθείσας αξίας τους ή έναντι του ποσού το οποίο του οφείλεται βάσει οποιουδήποτε τίτλου.

[...]»

17 Το άρθρο 9 του βασιλικού διατάγματος 716/2009, της 24ης Απριλίου, περί εφαρμογής ορισμένων πτυχών του νόμου 2/1981, της 25ης Μαρτίου 1981, που ρυθμίζουν την αγορά των υποθηκών, και περί εφαρμογής άλλων κανόνων του χρηματοπιστωτικού τομέα των υποθηκών (*BOE* αριθ. 107, της 2ας Μαΐου 2009, σ. 38490), προέβλεπε:

«Αν, λόγω των συνθηκών της αγοράς ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο, το ενυπόθηκο αγαθό απολέσει πλέον του 20 % της αρχικώς εκτιμηθείσας αξίας του […] το πιστωτικό ίδρυμα, κατόπιν εκτιμήσεως πραγματοποιηθείσας από ανεξάρτητη εγκεκριμένη εταιρία, μπορεί να απαιτήσει από τον οφειλέτη να επεκταθεί η υποθήκη σε άλλα περιουσιακά στοιχεία τα οποία αρκούν για να καλύψουν τη διαφορά μεταξύ της αξίας του αγαθού και του δανείου ή πιστώσεως για το οποίο έχει συσταθεί εγγύηση επί του εν λόγω αγαθού.

[...]

[...] Αν, εντός προθεσμίας δύο μηνών αφού ζητηθεί η επέκταση της υποθήκης, ο οφειλέτης δεν την υλοποιήσει ή δεν αποπληρώσει το μέρος του δανείου ή της πιστώσεως, για το οποίο γίνεται λόγος στην προηγούμενη παράγραφο, θεωρείται ότι έχει επιλέξει να αποπληρώσει το σύνολο του δανείου ή της πιστώσεως, όπερ και θα ζητηθεί αμελλητί από το πιστωτικό ίδρυμα.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18 Στις 30 Αυγούστου 2005, οι οφειλέτες συνήψαν σύμβαση δανείου με την Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Baleares για ποσό 91 560 ευρώ. Ως εγγύηση για την εξόφληση του δανείου αυτού, ενέγραψαν υποθήκη επί του ακινήτου στο οποίο διέμεναν. Τα συμβαλλόμενα μέρη περιέλαβαν στην πράξη συστάσεως της υποθήκης μία συγκεκριμένη ρήτρα η οποία ορίζει ότι σε περίπτωση τυχόν διενέργειας πλειστηριασμού για την πώληση του ενυπόθηκου ακινήτου, η τιμή εκκινήσεως θα είναι 149 242,80 ευρώ. Κατά την Barclays, οι συμβαλλόμενοι συμφώνησαν επίσης την απεριόριστη προσωπική ευθύνη των οφειλετών για την εξόφληση του δανείου, χωρίς να περιορίσουν την εν λόγω ευθύνη μόνον στην αξία του ενυπόθηκου ακινήτου.

19 Με πράξη της 24ης Ιουλίου 2007, η Barclays υποκαταστάθηκε στα δικαιώματα του δανειστή. Η Barclays και οι οφειλέτες συμφώνησαν με πράξη της ίδιας ημερομηνίας αύξηση του δανεισθέντος κεφαλαίου σε ποσό 153 049,08 ευρώ. Η εκτίμηση της αξίας του ενυπόθηκου ακινήτου και η σχετική με την ευθύνη των οφειλετών ρήτρα δεν τροποποιήθηκαν. Επί των σημείων αυτών, τα οποία δεν επανελήφθησαν ρητώς στη νέα πράξη, έπρεπε να εφαρμοστούν οι διατάξεις της αρχικής συμβάσεως ενυπόθηκου δανείου.

20 Κατά την Barclays, εφόσον οι οφειλέτες έπαυσαν την καταβολή των μηνιαίων δόσεων του δανείου στις 24 Οκτωβρίου 2009, η λήξη του ενυπόθηκου δανείου επήλθε στις 25 Μαρτίου 2010. Κατά τον χρόνο εκείνο, τα οφειλόμενα βάσει του εν λόγω δανείου ποσά ανέρχονταν σε 150 011,52 ευρώ.

21 Στις 10 Δεκεμβρίου 2010, η Barclays υπέβαλε ενώπιον του Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca nº 4 (πρωτοδικείο της Palma de Mallorca) αίτηση αναγκαστικής εκτελέσεως της ενυπόθηκης αξιώσεώς της κατά των οφειλετών της για οφειλόμενο ποσό 148 142,83 ευρώ ως κύρια οφειλή, 1 689,95 ευρώ ως ληξιπρόθεσμους τόκους και 45 003 ευρώ ως τόκους και έξοδα. Το Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca nº 4 διέταξε την κατάσχεση του ενυπόθηκου ακινήτου με την από 15 Δεκεμβρίου 2010 απόφαση.

22 Στις 25 Μαΐου 2011, έλαβε χώρα ο πλειστηριασμός του ακινήτου αυτού χωρίς να παρουσιασθεί κανένας προσφέρων. Το εν λόγω ακίνητο κατακυρώθηκε στον δανειστή, την Barclays, σύμφωνα με το άρθρο 671 του LEC, για ποσό 74 621,40 ευρώ, ήτοι στο 50 % της εκτιμηθείσας αξίας την οποία οι συμβαλλόμενοι είχαν αναγράψει στην πράξη συστάσεως της υποθήκης.

23 Στις 18 Οκτωβρίου 2012, τη αιτήσει της Barclays, εκδόθηκε κατά των οφειλετών διαταγή εκτελέσεως. Βάσει αυτής, επετράπη η συνέχιση της αναγκαστικής πληρωμής του υπολοίπου της αξιώσεως της Barclays για ποσό 95 944,11 ευρώ, ήτοι 75 390,12 ευρώ ως υπόλοιπο της κύριας οφειλής, 10 960,50 ευρώ ως οφειλόμενοι στις 25 Μαΐου 2011 τόκοι και 9 593,49 ευρώ ως έξοδα για την κατάσχεση του ενυπόθηκου ακινήτου, συν ποσό 22 617,03 ευρώ, καθορισθέν προσωρινώς για τους τόκους και τα έξοδα σχετικά με την αναγκαστική εκτέλεση.

24 Εντός της κατά νόμο προβλεπόμενης συναφώς προθεσμίας, οι οφειλέτες άσκησαν ανακοπή κατά της εν λόγω διατάξεως. Διατείνονται ότι, εφόσον το εκτιμηθέν σε 182 700 ευρώ ακίνητο, σύμφωνα με το συνταχθέν στις 18 Μαΐου 2007 πιστοποιητικό εκτιμήσεως που ζήτησε η Barclays, κατακυρώθηκε στην Barclays για ποσό 74 621,40 ευρώ, η οφειλή πρέπει να θεωρηθεί ως, κατόπιν αυτού, εξοφληθείσα και το μέρος της αξιώσεως της Barclays που δεν καλύφθηκε από το ποσό αυτό ως εξοφληθέν. Προβάλλουν επίσης κατάχρηση δικαιώματος και αδικαιολόγητο πλουτισμό της Barclays.

25 Η Barclays αμφισβήτησε τους λόγους της ανακοπής αυτής υποστηρίζοντας ότι η αξίωσή της δεν είχε ικανοποιηθεί πλήρως και ότι το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) έχει ήδη κρίνει, σε υποθέσεις ανάλογες με αυτές της κύριας δίκης, ότι δεν συντρέχει κατάχρηση δικαιώματος ή αδικαιολόγητος πλουτισμός.

26 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca nº 4 αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν η οδηγία [93/13] και οι αρχές του δικαίου [της Ένωσης] για την προστασία του καταναλωτή και τη συμβατική ισορροπία την έννοια ότι αντιβαίνει προς αυτές η ισπανική ρύθμιση σε θέματα υποθηκών η οποία, μολονότι προβλέπει ότι ο ενυπόθηκος δανειστής μπορεί να ζητήσει μεγαλύτερες εγγυήσεις όταν η εκτιμηθείσα αξία ενυπόθηκου ακινήτου μειώνεται κατά 20 %, δεν προβλέπει ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτελέσεως υποθήκης, ο καταναλωτής-οφειλέτης-καθού η εκτέλεση μπορεί να ζητήσει, κατόπιν κατ' αντιπαράθεση αξιολογήσεως, την αναθεώρηση της εν λόγω εκτιμηθείσας αξίας, τουλάχιστον για τους σκοπούς του άρθρου 671 του LEC, όταν η αξία αυτή έχει αυξηθεί κατά ισοδύναμο ή μεγαλύτερο ποσοστό, μεταξύ της ημερομηνίας της συστάσεως της υποθήκης και της εκτελέσεως της υποθήκης;

2) Έχουν η οδηγία [93/13] και οι αρχές του δικαίου [της Ένωσης] για την προστασία του καταναλωτή και τη συμβατική ισορροπία την έννοια ότι αντιβαίνει προς αυτές το ισπανικό δικονομικό καθεστώς περί εκτελέσεως υποθήκης το οποίο προβλέπει ότι μπορεί να κατακυρωθεί στον δανειστή-επισπεύδοντα το ενυπόθηκο ακίνητο στο 50 % της εκτιμηθείσας αξίας του (νυν στο 60 %), όπερ συνεπάγεται αδικαιολόγητη επιβάρυνση του καταναλωτή-οφειλέτη-καθού η εκτέλεση ισοδύναμη προς το 50 % (νυν 40 %) της εν λόγω εκτιμηθείσας αξίας;

3) Έχουν η οδηγία [93/13] και οι αρχές του δικαίου [της Ένωσης] για την προστασία του καταναλωτή και τη συμβατική ισορροπία την έννοια ότι συντρέχει κατάχρηση δικαιώματος και αδικαιολόγητος πλουτισμός όταν ο δανειστής-επισπεύδων, μετά την κατακύρωση σε αυτόν του ενυπόθηκου ακινήτου στο 50 % (νυν 60 %) της εκτιμηθείσας αξίας, ζητεί τη συνέχιση της εκτελέσεως για το υπόλοιπο ποσό μέχρι να καλυφθεί το σύνολο του χρέους, μολονότι η εκτιμηθείσα αξία και/ή η τρέχουσα τιμή του ενυπόθηκου ακινήτου είναι μεγαλύτερη του συνολικού οφειλόμενου ποσού, ακόμα και αν η συμπεριφορά αυτή επιτρέπεται δυνάμει του εθνικού δικονομικού δικαίου;

4) Έχουν η οδηγία [93/13] και οι αρχές του δικαίου [της Ένωσης] για την προστασία του καταναλωτή και τη συμβατική ισορροπία την έννοια ότι όταν το ενυπόθηκο ακίνητο κατακυρώνεται σε εκτιμηθείσα αξία και/ή τρέχουσα τιμή μεγαλύτερη του συνολικού ποσού του ενυπόθηκου δανείου, συνεπάγεται την εφαρμογή του άρθρου 570 του LEC, το οποίο αντικαθιστά τα άρθρα 579 και 671 του LEC και, κατά συνέπεια, νοείται ότι έχει πλήρως ικανοποιηθεί η απαίτηση του δανειστή-επισπεύδοντος;»

27 Το αιτούν δικαστήριο κάλεσε τους διαδίκους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί των ερωτημάτων αυτών. Η Barclays προέβαλε ότι η ισπανική κανονιστική ρύθμιση δεν παραβιάζει το δίκαιο της Ένωσης και ζήτησε τη συνέχιση των μέτρων αναγκαστικής εκτελέσεως. Οι καθών η εκτέλεση δήλωσαν τη συμφωνία τους για την προδικαστική παραπομπή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

28 Με τα τέσσερα ερωτήματα, τα οποία αρμόζει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 93/13 και οι αρχές του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την προστασία των καταναλωτών και τη συμβατική ισορροπία έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις κράτους μέλους, όπως αυτές της κύριας δίκης, οι οποίες, αφενός, προβλέπουν, παρά την κατακύρωση ενυπόθηκου ακινήτου, του οποίου η εκτιμηθείσα αξία είναι υψηλότερη του συνολικού ποσού της αξιώσεως για την οποία έχει συσταθεί εγγύηση ποσού ίσου προς το 50 % της αξίας αυτής, στον ενυπόθηκο δανειστή ελλείψει τρίτου προσφέροντος, ότι ο εν λόγω δανειστής μπορεί να συνεχίσει την αναγκαστική εκτέλεση στηρίζοντας την αξίωσή του σε ποσό που αντιστοιχεί στο εναπομένον ποσό της οφειλής και, αφετέρου, καθιστούν δυνατή την επέκταση των εγγυήσεων του εν λόγω δανειστή σε περίπτωση μειώσεως κατά 20 % της εκτιμηθείσας αξίας του ενυπόθηκου ακινήτου χωρίς να προβλέπουν τη δυνατότητα νέας προς τα άνω αξιολογήσεως της εκτιμήσεως αυτής υπέρ του οφειλέτη.

29 Η οδηγία 93/13, κατά το άρθρο της 1, παράγραφος 1, έχει ως αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες που περιλαμβάνουν οι συναπτόμενες μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή συμβάσεις.

30 Υπενθυμίζεται επίσης ότι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, «οι συμβατικές ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου [...] δεν υπόκεινται στις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας».

31 Εξάλλου, κατά τη δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής, το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 «καλύπτει και τους κανόνες οι οποίοι εφαρμόζονται κατά [τον εθνικό] νόμο μεταξύ των συμβαλλομένων, εάν δεν έχει συμφωνηθεί άλλως».

32 Κατά πάγια νομολογία, το σύστημα προστασίας που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία βασίζεται στην αντίληψη ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του επαγγελματία, τόσο ως προς τη δυνατότητα διαπραγματεύσεως όσο και ως προς το επίπεδο της πληροφορήσεως (απόφαση Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 44).

33 Λαμβανομένης υπόψη της ασθενέστερης αυτής θέσεως, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας προβλέπει ότι οι καταχρηστικές ρήτρες δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές. Όπως προκύπτει από τη νομολογία, πρόκειται για επιτακτικού χαρακτήρα διάταξη, η οποία τείνει να αντικαταστήσει την τυπική ισορροπία που εισάγει η σύμβαση μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων με μια ουσιαστική ισορροπία, ικανή να αποκαταστήσει τη μεταξύ τους ισότητα (απόφαση Aziz, EU:C:2013:64, σκέψη 45).

34 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 και, πράττοντας τούτο, να αίρει την υφιστάμενη μεταξύ του καταναλωτή και του επαγγελματία ανισότητα, εφόσον έχει στη διάθεσή του τα απαραίτητα προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία (απόφαση Aziz, EU:C:2013:64, σκέψη 46 και παρατιθέμενη νομολογία).

35 Περαιτέρω, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η οδηγία 93/13 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία δεν παρέχει στο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται αιτήσεως για την έκδοση διαταγής πληρωμής την εξουσία να εξετάσει αυτεπαγγέλτως, κατά το αρχικό στάδιο της διαδικασίας ή σε κάθε στάση της δίκης, και μολονότι διαθέτει όλα τα προς τούτο αναγκαία νομικά και πραγματικά στοιχεία, τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας περί επιτοκίου υπερημερίας περιλαμβανόμενης σε σύμβαση μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, στην περίπτωση κατά την οποία ο καταναλωτής δεν έχει ασκήσει ανακοπή (απόφαση Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 57).

36 Επιπλέον, το Δικαστήριο, στη σκέψη 64 της αποφάσεως Aziz (EU:C:2013:64), έκρινε ότι η εν λόγω οδηγία έχει την έννοια ότι αποκλείει κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία, ενώ δεν προβλέπει στο πλαίσιο διαδικασίας εκτελέσεως ενυπόθηκης απαιτήσεως λόγους ανακοπής αντλούμενους από τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας η οποία αποτελεί τη βάση του εκτελεστού τίτλου, δεν παρέχει στο δικαστήριο της ουσίας, το οποίο είναι αρμόδιο για την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας τέτοιας ρήτρας, τη δυνατότητα λήψεως προσωρινών μέτρων, μεταξύ των οποίων, η αναστολή της εν λόγω διαδικασίας εκτελέσεως, όταν η λήψη των μέτρων αυτών είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της πλήρους αποτελεσματικότητας της οριστικής αποφάσεώς του.

37 Διαπιστώνεται συναφώς ότι, ελλείψει εναρμονίσεως των εθνικών μηχανισμών αναγκαστικής εκτελέσεως, οι λεπτομέρειες εφαρμογής, αφενός, των λόγων ανακοπής που δύνανται να προβληθούν στο πλαίσιο διαδικασίας εκτελέσεως ενυπόθηκης απαιτήσεως και, αφετέρου, της ασκήσεως των εξουσιών που παρέχονται κατά το στάδιο αυτό στο δικαστήριο εκτελέσεως για την εκτίμηση της νομιμότητας των συμβατικών ρητρών που συνάπτονται με καταναλωτές εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτοτέλειάς τους, υπό τον όρο ωστόσο ότι δεν είναι δυσμενέστερες από αυτές που επιφυλάσσει η ρύθμιση που διέπει παρόμοιες καταστάσεις υπαγόμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθίσταται πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η άσκηση δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Aziz, EU:C:2013:64, σκέψη 50).

38 Πάντως, η υπόθεση της κύριας δίκης διαφέρει από αυτές επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις Banco Español de Crédito (EU:C:2012:349) και Aziz (EU:C:2013:64), στις οποίες οι εκκρεμείς ενώπιον των οικείων αιτούντων δικαστηρίων διαφορές αφορούσαν άμεσα συμβατικές ρήτρες και τα υποβληθέντα ερωτήματα άπτονταν του περιορισμού των εξουσιών του εθνικού δικαστή να κρίνει τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών αυτών.

39 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο δεν προβάλλει καμία συμβατική ρήτρα δυνάμενη να χαρακτηριστεί καταχρηστική. Τα τέσσερα ερωτήματα αφορούν το συμβατό των εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων με την οδηγία 93/13. Καμία από τις εθνικές διατάξεις της κύριας δίκης δεν είναι συμβατικής φύσεως. Εξάλλου, αντιθέτως προς τις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις Banco Español de Crédito (EU:C:2012:349) και Aziz (EU:C:2013:64), καμία από τις εν λόγω διατάξεις δεν αφορά το περιεχόμενο των εξουσιών του εθνικού δικαστή όταν πρόκειται να κρίνει τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας.

40 Συγκεκριμένα, οι εθνικές διατάξεις που αποτελούν το αντικείμενο της προδικαστικής παραπομπής είναι νομοθετικής ή κανονιστικής φύσεως και δεν περιλαμβάνονται στη σύμβαση της κύριας δίκης. Ωστόσο, τέτοιου είδους διατάξεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας η οποία αποσκοπεί στην απαγόρευση των καταχρηστικών ρητρών στις συναπτόμενες με καταναλωτές συμβάσεις.

41 Αντιθέτως προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, σκέψη 25), στην οποία, κατά τις σκέψεις 29 έως 38 της αποφάσεως αυτής, οι διάδικοι συμφώνησαν περί της επεκτάσεως του πεδίου εφαρμογής του προβλεπομένου από τον εθνικό νομοθέτη καθεστώτος, οι εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις τις οποίες αφορούν τα

ερωτήματα στην υπόθεση της κύριας δίκης έχουν εφαρμογή χωρίς να έχει επέλθει μέσω συμβατικής ρήτρας μεταβολή του πεδίου εφαρμογής τους ή του περιεχομένου τους. Επομένως, θεμιτώς τεκμαίρεται ότι εξακολουθεί να τηρείται η κατοχυρωμένη από τον εθνικό νομοθέτη συμβατική ισορροπία (βλ., συναφώς, απόφαση RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, σκέψη 28). Ο νομοθέτης της Ένωσης αποφάσισε ρητώς να διατηρήσει την ισορροπία αυτή όπως προκύπτει από τη δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας και το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13.

42 Επιπλέον, οι αμφισβητούμενες εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις της κύριας δίκης εφαρμόζονται μεταξύ των συμβαλλομένων, εάν δεν έχει συμφωνηθεί άλλως. Συνεπώς, σύμφωνα με τη δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13, καλύπτονται από το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής κατά το οποίο «δεν υπόκεινται στις διατάξεις της [εν λόγω] οδηγίας». Επομένως, η ίδια οδηγία δεν πρόκειται, εν πάση περιπτώσει, να εφαρμοστεί.

43 Όσον αφορά τις αρχές του δικαίου της Ένωσης για την προστασία του καταναλωτή και τη συμβατική ισορροπία, διαπιστώνεται ότι η οδηγία 93/13 αποσκοπεί στη διασφάλιση της τηρήσεως των αρχών αυτών εξαλείφοντας από τις συναπτόμενες με τους καταναλωτές συμβάσεις τις καταχρηστικές ρήτρες ως εκδήλωση ανισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

44 Ωστόσο, όπως ήδη επισημάνθηκε, οι εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις της κύριας δίκης δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13, εφόσον δεν προβλήθηκε η ύπαρξη δυνητικώς καταχρηστικής συμβατικής ρήτρας. Επίσης, εφόσον υπάρχει lex specialis, όπως η οδηγία 93/13, ο οποίος αποκλείει του πεδίου εφαρμογής του περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι γενικές αρχές επί των οποίων στηρίζεται.

45 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στα υποβληθέντα από το αιτούν δικαστήριο ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 93/13 και οι αρχές του δικαίου της Ένωσης για την προστασία του καταναλωτή και τη συμβατική ισορροπία έχουν την έννοια ότι αποκλείονται του πεδίου εφαρμογής τους οι νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις κράτους μέλους, όπως αυτές της κύριας δίκης, εάν δεν υπάρχει συμβατική ρήτρα τροποποιούσα το περιεχόμενο ή το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαίνεται:

Η οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, και οι αρχές του δικαίου της Ένωσης για την προστασία του καταναλωτή και τη συμβατική ισορροπία έχουν την έννοια ότι αποκλείονται του πεδίου εφαρμογής τους οι νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις κράτους μέλους όπως αυτές της κύριας δίκης εάν δεν υπάρχει συμβατική ρήτρα τροποποιούσα το περιεχόμενο ή το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων.

(υπογραφές)